

МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТЯНСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІННОВАЦІЙНІЙ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ

Стаття присвячена дослідженню процесів розвитку інформаційних ресурсів в освітнянській сфері, які є ключовими елементами в інформаційному суспільстві. Зроблено спробу обґрунтування концептуальних засад побудови моделей та механізмів формування інноваційних інформаційно-освітніх ресурсів.

Ключові слова: інформаційно-освітнянські ресурси, інформаційно-комунікаційні технології, інноваційна модель освітньої системи, освітні електронні ресурси, освітнє середовище, технологічні, організаційні, економічні, педагогічні інновації

Постановка проблеми. Епоха постіндустріального суспільства з його інформаційною економікою потребує глибоких змін в освітнянській системі. Нова парадигма освіти обумовлює необхідність переходу на освітнянські стандарти, які спроможні формувати інноваційне покоління фахівців.

Інструментом, який дозволяє перейти на новий рівень підготовки економістів, можна вважати інновацію. Як правило, кожна інновація є наслідком комплексу причин, обумовлених динамікою, якістю, взаємозв'язком внутрішніх та зовнішніх чинників об'єкта управління. Тому можна стверджувати, що модернізація освітнянського процесу на інноваційній основі - це процес комплексний і складний. Однією із найвагоміших складових інноваційної моделі освітнянського процесу є блок інформаційно-освітнянських ресурсів. Цей блок представляє собою комплекс проблем стосовно впровадження інформаційних ресурсів та технологій, що ґрунтуються на знаннях, найбільш доцільного способу їх інтеграції в освітнє середовище та підвищення у ньому ефективності навчальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти впровадження інноваційних методів управління вищими навчальними закладами знайшли висвітлення та набули подальшого розвитку в роботах багатьох вчених: О.І. Амоші, В.М. Андрієнка, Ю.Г. Лисенка, М.М. Лепи, О.І. Пушкаря, Н.М. Ушакової та інших. Разом з тим питання системного підходу до розробки та узгодження усіх складових інноваційної моделі освітньої системи, а також її галузеві особливості недостатньо досліджені. У напрямку реалізації нової парадигми освіти вагомі наукові результати отримали вітчизняні та зарубіжні вчені: К.Д. Гурова, І.Б. Жилаєв, В.Т. Сусіденко, Т.І. Ткаченко, М.Ф. Ус, Б.І. Холод, В.А. Ясулайтіс і т.д.

Виділення невирішених раніше проблем. Проте поза увагою науковців залишились такі питання, як вплив на розвиток вищої освіти переходу суспільства до інформаційної економіки, місце нових інформаційних технологій у реалізації інноваційних процесів у вищій школі, розробка інноваційної моделі освітньої системи, узгодження оптимального співвідношення і взаємодії традиційних та інноваційних методів навчання, удосконалення механізмів застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), стандартизація та уніфікація інформаційних носіїв.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та розробці концептуальних засад побудови моделей і механізмів формування та реалізації інформаційних ресурсів у освітнянській сфері

Матеріали та результати досліджень. Науковий прогрес істотно впливає на сферу освіти, яка зазнає глибоких трансформацій. У зв'язку з цим постають нові завдання управління навчальним процесом, набувають поширення нові методи та підходи. Окремий комплекс проблем стосується впровадження інформаційних засобів та технологій, що ґрунтуються на знаннях, найбільш доцільного способу їх інтеграції в освітнє середовище та підвищення ефективності навчальної діяльності в ньому. Без навчання впродовж усього життя в сучасному світі не обійтись. Адже будь-яка освічена людина має володіти чималим багажем знань. До того ж, дуже важливо цей багаж

постійно оновлювати, інакше важко буде наздогнати стрімкий перебіг життя. А відстати від нього – означає бути неконкурентоспроможним на ринку праці, втратити можливість одержати бажану роботу.

Сьогодні погляди, смаки та ставлення до подій, що відбуваються, формуються у підростаючого покоління переважно під впливом засобів масової інформації, комунікації, освітніх інформаційних технологій, що викликає необхідність актуалізації питання комп'ютеризації освіти.

У епоху високих технологій для того, щоб ними повноцінно скористатися та мати до них рівний доступ на масовому рівні, потрібний відповідний рівень компетенцій. Зміни, що відбулися, можна трактувати, як процес переходу від освіти на все життя до освіти впродовж усього життя. Відбувається розмивання рівнів освіти, межі між підготовкою та перепідготовкою, між базовою і безперервною освітою, вони фактично зливаються.

Тут ми бачимо перспективу у створенні нового типу пізнавальних ресурсів. Такі ресурси все більше викликають у студентів інтерес до різноманітних сфер життя, мотивують їх на постійне навчання та самостійне збагачення та розвиток впродовж всього життя.

Інформаційне суспільство забезпечує розвиток двох тенденцій: глобалізації інформації та створення умов для індивідуального розвитку особистості [2, С. 67].

У середовищі, насиченому інформаційно-комунікаційними ресурсами (ІКР), оснащеному технологічними можливостями, для їх повноцінного використання, освітній процес повинен здійснюватися по-іншому. Кожний член суспільства повинен бути достатньо пристосованим до професійної діяльності за рахунок максимального використання індивідуальних здібностей. Для досягнення цієї мети в сучасних умовах уже недостатньо традиційних форм та методів, які базуються на механічному запам'ятовуванні якомога більшого обсягу устаріваючих знань. До того ж, на думку багатьох вчених, значним здобутком освіти є не знання, а дія. Такої думки дотримується і екс-ректор Пристонського університету Джон Гіббен, який стверджує, що «освіта – це вміння зустрічати життєві ситуації». На основі цього можна стверджувати, що знання – це пасивний баласт, якщо людина не може їх використати.

Для вирішення існуючих проблем щодо інноваційної діяльності на державному, регіональному та галузевому рівнях у освітянській галузі необхідно скоординувати діяльність всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування, ВНЗ.

Склалося так, що в Україні сьогодні немає жодної ланки в освітянській галузі, яка не потребує системних якісних змін, оновлення, модернізації з урахуванням світових тенденцій, і у вищій школі зокрема. Інструментом, який дозволяє отримати економічний, соціальний та науковий ефект, що підтверджує перехід об'єктів управління (в нашому випадку – складної економічної системи – вищого навчального закладу) на новий рівень, є інновація. Як правило, кожна інновація є наслідком комплексу причин, обумовлених динамікою, якістю, взаємозв'язком внутрішніх та зовнішніх чинників об'єкта управління. Тому, можна стверджувати, що модернізація освітянського процесу на інноваційній основі – це процес комплексний та складний.

Інноваційну модель освітянського процесу можна представити наступними блоками (див. рис.1).

Такий стан обумовлений тим, що з одного боку прискорення науково-технічного прогресу обумовлює швидке старіння інформації, а з іншого – прискорений процес оновлення людських знань. У таких умовах виникає необхідність постійного їх оновлення, вдосконалення технологій навчання. У сучасних умовах потребу в оновленні знань вирішують ІКТ. Як показано у технологічному модулі для інформатизації освіти в Україні використовується значна кількість засобів. Вони радикально змінюють зміст освіти, що продиктовано стрімким розвитком процесу інформатизації суспільства. Такі зміни орієнтуються не тільки на підготовку у сфері ІКТ, але й на вироблення якісно нової моделі підготовки економістів до діяльності в умовах інформаційно-

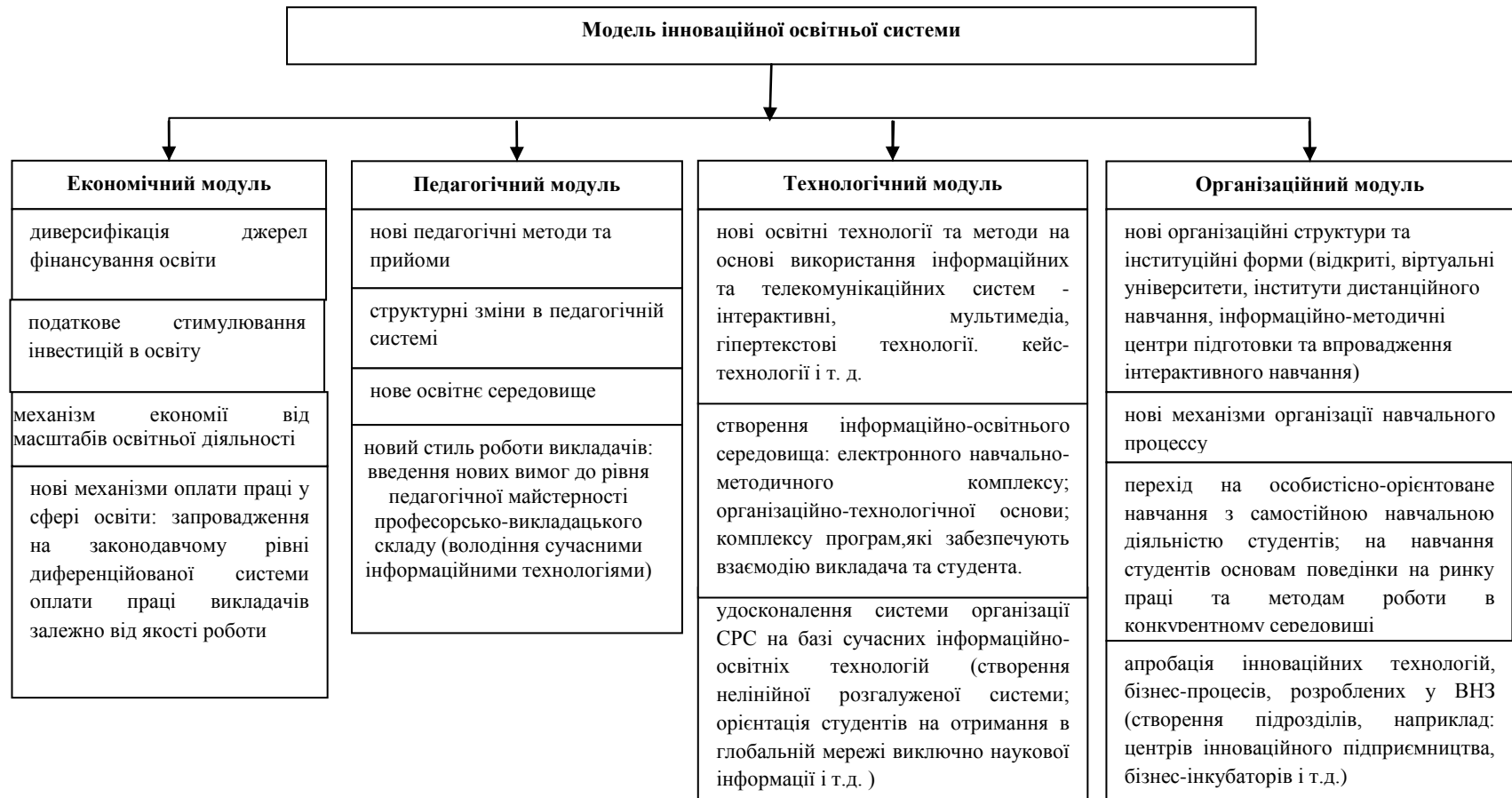

Рис.2. Модель інноваційної освітньої системи

індустріального суспільства, формування у них необхідних для цього суспільства якостей та навичок.

Необхідність підвищення якості освіти пояснюється тим, що, з одного боку, прискорення науково-технічного прогресу зумовлює швидке старіння інформації, з іншої - прискорений процес оновлення людських знань. У цих умовах з'являється гостра необхідність постійного оновлення отриманих знань, вдосконалення технологій навчання. Потребу в оновленні знань в сучасних умовах частково вирішують інформаційні технології, впровадження та освоєння яких у ВНЗ країни також вимагає додаткових фінансових вкладень.

Інформатизація освіти України відбувається за наступними напрямками:

1. Оснащення освітніх установ сучасними комп'ютерами та використання їх як нового технологічного інструменту, що дозволяє істотним чином підвищити ефективність освітнього процесу.

2. Використання сучасних засобів інформаційних телекомунікацій та баз даних для інформаційної підтримки освітнього процесу, забезпечення можливості віддаленого доступу викладачів і студентів до наукової та навчально-методичної літератури, як і в своїй країні, так і в інших країнах світової спільноти.

3. Розвиток та все більш широке розповсюдження дистанційної освіти - нового методу реалізації процесів освіти та самоосвіти, що дозволяє істотним чином розширити масштаби освітнього простору та забезпечити можливість доступу все більшій частині населення до освітніх ресурсів України та інших країн.

Разом з тим широкомасштабне впровадження та ефективне використання ІКТ у системі вищої освіти можливе лише за умови подолання низки перешкод, серед яких можна назвати :

1. відсутність стратегічного бачення перспектив розвитку ІКТ для освітньої системи в найближчому і віддаленому майбутньому;

2. ґрунтування тільки на сучасний стан розвитку економічної, політичної та соціальної сфер суспільства, а не на той стан, якого суспільство хоче і може досягти;

3. недостатня участь державного, підприємницького і громадського секторів суспільства та міжнародних організацій в забезпеченні законодавчої, організаційної та фінансової підтримки;

4. усунення перешкод у використанні позитивного досвіду трансформування освітніх систем інших країн за умови збереження кращих традицій і досягнень національної освіти;

5. відсутність моніторингу досягнень у сфері використання ІКТ, який би спирався на міжнародні методики і індикатори, а також на позитивний практичний досвід інших країн, в тому числі країн СНД.

7. слабе пропагування інформаційних заходів щодо активізації інноваційної діяльності, зокрема, недостатня кількість виставок, конференцій, ярмарок, тематичних круглих столів. Здобутком цих форумів є поширення знань щодо розвитку інноваційної та інформаційної політики України та налагодження співпраці між державними і недержавними установами у сфері інновацій та трансферу технологій

Мета інформатизації освіти в Україні зводиться не тільки до оснащення навчальних закладів комп'ютерами та підключення їх до Інтернету, але й оновлення змісту системи освіти, підвищенню її якості.

За останні десять років зроблено немало позитивних кроків щодо впровадження і ефективного використання у вищій освіті нових освітніх технологій, що спираються на ІКТ.

У 80% вищих навчальних закладів створені спеціалізовані підрозділи, які забезпечують впровадження ІКТ та технологій дистанційного навчання; у 70% вищих навчальних закладів призначена особа (на рівні проректора), яка відповідає за впровадження і використання ІКТ [3, С.17].

Створена і функціонує Українська науково-освітня мережа УРАН, яка забезпечує установи, організації та фізичних осіб інформаційними послугами у сфері освіти і науки; здійснено доступ через мережу УРАН до Європейської

науково-дослідницької мережі GEANT. До мережі УРАН підключено всього 100 вищих навчальних закладів, наукових установ і організацій [3, С.24-25].

Інноваційна модель освітньої галузі вимагає розробки та впровадження інноваційних інформаційно-освітніх ресурсів. Інформаційні ресурси завдяки інформаційно-комунікаційній революції отримали новий поштовх у розвитку. Основними результатами цієї революції з'явилося збільшення інформаційних ресурсів і широке розповсюдження комп'ютерних, інформаційних технологій. За деякими оцінками щорічно об'єм інформації подвоюється. При цьому частка знань в зростаючому потоці інформації має тенденцію до зменшення, тобто темпи збільшення об'єму знань не пропорційні темпам збільшення об'єму інформації.

Створено немало кількість різних електронних інформаційних освітніх ресурсів навчального призначення (див. рис. 2 – каталог освітніх електронних ресурсів): електронних підручників - 17000; електронних лабораторних робіт - 7000; повних електронних тестів за дисциплінами - 9000; курсів електронного (дистанційного) навчання – 4500 і т.д. [3, С. 37].

Як показує досвід, керівництво більшості ВНЗ позитивно ставиться до напрацювання інформаційних ресурсів у електронній формі і можливості їхнього використання у практичній освітній діяльності.

Існує необхідність створення ресурсних центрів та їх підтримки державними структурами на основі єдиного інформаційного освітнього простору, який охоплював би всі рівні освіти і всі регіони країни. Він має бути заснований на єдиному освітньому стандарті.

Створення мережі регіональних ресурсних центрів, як структури, що забезпечує збір, накопичення, впровадження в навчальних закладах регіону інформаційних ресурсів і технологій, методичний супровід переходу навчальних закладів на практиці до технологій організації навчального процесу в єдиному освітньому інформаційному середовищі, є одним з найбільш важливих завдань сучасного освітнього співтовариства. Мережа регіональних ресурсних центрів покликана забезпечити інтеграцію навчальних закладів в регіонах в єдине технологічне середовище взаємодії та обміну інформацією. На її основі можлива інтеграція навчальних закладів в інфраструктуру єдиного освітнього інформаційного середовища [2, С.67]. Створюються умови для забезпечення їх зв'язку з ресурсними центрами наукового, науково-методичного, кадрового і матеріально-технічного забезпечення у країні, з галузевими спеціалізованими ресурсними центрами.

Програмне забезпечення, яке використовується у освітній галузі, представлене досить широким спектром програмних продуктів, які, у більшості своїй, не є сумісними між собою як на технологічному, так і на інформаційному рівні [3, С. 41]. Тому, у разі їх подальшого використання, буде важко, забезпечити обмін між ВНЗ уже напрацьованими інформаційними ресурсами, а тим більше – створити спільний уніфікований доступ до цих ресурсів.

Висновки. Отже, головними перешкодами на шляху реформування українських вишів та впровадження ІКТ є:

- недосконалість нормативно-правової бази управління якістю освіти;
- необґрунтованість кількісних і якісних показників оцінки діяльності ВНЗ;
- застаріла система діагностики якості знань;
- відсутність у більшості випадків зворотного зв'язку з випускниками, моніторингу їхніх кар'єр у відповідності з отриманою у ВНЗ спеціальністю;
- низький рівень ресурсного забезпечення навчального процесу;
- слабкий вплив роботодавців на зміст професійно-освітніх програм;
- відсутність у більшості навчальних закладів системи управління якістю освітнього процесу;

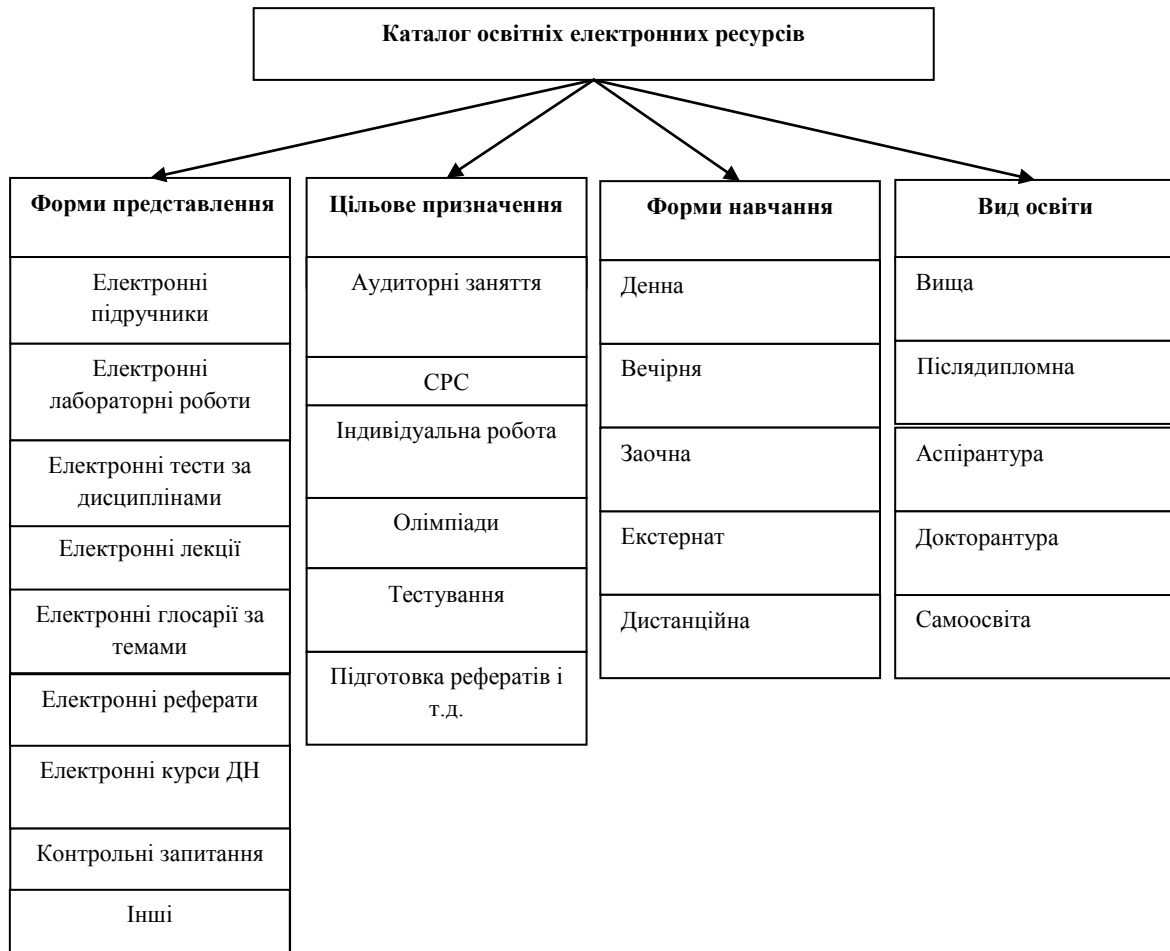

Рис.2. Каталог освітніх електронних ресурсів.

- відсутність національної системи підготовки викладачів високого рівня для бізнес-освіти;
- слабкий зв'язок переважної більшості ВНЗ із бізнес-організаціями;
- ресурсні обмеження ВНЗ;
- відсутність практики системних досліджень проблем українського бізнесу;
- невідповідність переважної більшості ВНЗ України вимогам інтернаціоналізації навчального процесу, прийнятим у міжнародній практиці акредитації.[1, С. 6]
 - неузгодженість дій державних інституцій та ІТ-бізнесу щодо розвитку ринку освітніх послуг за рахунок впровадження сучасних ІКТ;
 - недостатня мотивація інвестування в освітню сферу;
 - недостатня роль громадського сектору українського суспільства у прискоренні трансформування вищої освіти, підвищенні її якості за рахунок використання сучасних ІКТ [3, С.45];
 - невідповідність кадрового складу вищої освіти до широкомасштабного використання можливостей ІКТ для освітньої діяльності;

- невідповідність обсягів фінансування потребам вищої школи в цій сфері; недорозвиненість механізмів багатоканального фінансування із залученням інвестицій і грантів [3, С.45].

Міністерством освіти і науки особлива увага приділяється тому, щоб кожен університет, поряд із врахуванням загальних рекомендацій та порад міністерства для всіх університетів України, формував своє власне освітнє та інформаційне середовище, культуру організації навчання, культуру викладачів і студентів, культуру оцінювання навчальних досягнень студентів, культуру забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців та науково-педагогічних працівників.

Література.

1. Заболотний В., Ушакова Н. Якість роботи вузу можна оцінити. / В. Заболотний, Н. Ушакова // Синегрія. – К.: Консорціум із удосконалення менедж-освіти в Україні, 2003. - №1(5). – с. 2 – 7.
2. Манцивода А. В., Малых А. А. Достижения в Интернете и будущее информационной среды российского образования / А. В. Манцивода, А. А. Малых // Информационные технологии. – 2008. - № 1. – С. 67-73.
3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій освіті України: поточний стан, проблеми і перспективи розвитку [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://uiite.kpi.ua/ua/aboutuiite/public/singlerecord.html?tx_wfqbe_pi1%5Bid%5D=17

Стаття присвячена дослідженню процесів розвитку інформаційних ресурсів в освітянській сфері, які є ключовими елементами в інформаційному суспільстві. Зроблено спробу обґрунтування концептуальних засад побудови моделей та механізмів формування інноваційних інформаційно–освітніх ресурсів.

Ключові слова: інформаційно–освітня сфера, інформаційно–комунікаційні технології, інноваційна модель освітньої системи, освітні електронні ресурси, освітнє середовище, технологічні, організаційні, економічні, педагогічні інновації.

Статья посвящена исследованию процессов развития информационных ресурсов в образовательной сфере, которые являются ключевыми элементами в информационном обществе. Сделана попытка обоснования концептуальных принципов построения моделей и механизмов формирования инновационных информационно-образовательных ресурсов.

Ключевые слова: информационно-образовательные ресурсы, информационно-коммуникационные технологии, инновационная модель образовательной системы, образовательные электронные ресурсы, образовательная среда, технологические, организационные, экономические, педагогические инновации.

The article deals with the development of information resources in the educational field, which are key elements in the information society. An attempt to study the conceptual basis for building models and mechanisms of innovative information and educational resources.

Keywords: information and educational resources, information and communication technologies, innovative model of educational systems, electronic educational resources educational environment, technological, organizational, economic, pedagogical innovations.

С.Г.Діордіца, д.е.н., професор, зав.кафедри ІСТЕ ОДЕУ.
Л.М.Івашко, викладач кафедри економ.кібернетики ОДЕУ.